

Måndag 6 juni, Halsbäck Tjörn – Stenungsund, 2005

Jag vaknar av klockradion med lokala nyheter från Radio Väst. I ett kort reportage berättar en reporter om Nationaldagsfirande på olika orter. Han beskriver en blandning av körsång, blåsmusik, popartister och andra kändisar. I Uddevalla högtidlighålls dagen nere vid den gamla badorten Gustafsberg, där en gång den militära blåsmusiken höll till. Det blir också program på Bohusläns museum. I Trollhättan bjuds alla som kommer på glass. I P4-programmet Helgmorgon med Roger Eriksson följs firandet nere i Malmö och därefter samlas en panel i studion för att småprata om olika ämnen. De konstaterar att denna dag inte ens är röd i almanackan – och att det gick lite väl fort att få den till en helgdag. Ingen av dem verkar vara särskilt benägen att fira – ”Men det är väl alltid skönt med en ledig dag”, säger Jesper Aspengren.

Genom nätet tar jag reda på de offentliga evenemang som äger rum i närheten. I Stenungsund, talar landshövding Göte Bernhardsson i Kulturhusparken klockan 15.00. På Tjörn blir det andakt i Stenkyrka och högtidligheter med tal, musik och flaggor på Billströmska Folkhögskolan.

18.00 Stenkyrka kyrka

Fanor, bygdespelemän, andakt

19.00 Billströmska utanför matsalen

Tal, musik, utdelande av utmärkelse,
flaggöverlämning, kaffe
Huvudtalare: Bo Svensson, kommunchef

Själva har vi inte hissat flaggan här ute på Tjörn. Vi är nog inte speciellt flaggbenägna, men det finns några tillfällen då den självklart skall upp; de har inte med nationella dagar att göra, utan markerar viktiga dagar i familj, släkt, bland vänner eller grannar. Här i Halsbäck hissas t.ex. alla flaggor vid begravning. Vi brukar också använda vår flagga vid födelsedagar och ofta på midsommar när vi har kalas i trädgården.

Peter och jag tar dagen som en extra ledig dag. För en vecka sedan hade vi inte planerat något speciellt, mer än att jag skall bevaka dagen. Men så blev vi bjudna på Nationaldagsfirande ute på Björholmen. Några vänner vill börja med en ny tradition och har bjudit till buffé i trädgården. Under eftermiddagen skall Peter gå dit, medan jag åker in till Stenungsund för att ta del av det som händer i kulturhusparken.

Förmiddagen tillbringas jag tillsammans med hunden, framför datorn, i tvättstugan och ute i växthuset. Peter har klätt om i arbetskläder. Vår granne Olof, 81 år, är f.d. skutskeppare och hemmafiskare, född i Halsbäck. Jag möter honom nere vid vårt garage där han står i blåbyxor och får hjälp av Peter med startmotorn till båten. (Peters dress är inte heller särskilt helgdagsaktig – snickarbyxor, fleecetröja och keps.) Det är kallt och blåsigt. Olof har inte heller hissat sin flagga.

- Hur gör du med flaggan idag?
- Nej, du jag har en vimpel, det får räcka... Kungen flaggar inte för mig och jag flaggar inte för honom.
- Vad säger du om nationaldagen?
- Njaej, jag har inget särskilt att säga Det liknar väl lite som när Sverige var så där krigiska.... Dom ska väl ha något uppe på Billströmska. Ja, det blir inte som för norska.

Våra grannar, ett ungt par i 25-årsåldern, har inte hissat flaggan, inte heller Axel i bondgården längre ner. Men hos Iris tvärs över gatan hänger den uppe. (Eventuellt har den hängt kvar sedan födelsedagsfirandet i lördags). Iris är tidigare sommargäst, som flyttade ut hit till Tjörn tillsammans med sin man när han pensionerades. Nu är hon ensam sedan flera år tillbaka. När alla barn, barnbarn och barnbarnsbarn var här i lördags åkte flaggan upp. Det är långt ifrån alla som har flaggstång här i Halsbäck. När jag senare gör ett överslag, så har kanske något över hälften av dem som har stång hissat flaggan – företrädevis sommargäster och nyinflyttade. Jag ser inte att någon runtomkring har gäster eller bjudit till kalas. Det liknar mest en vanlig söndag. Människor gör sina vanliga promenader – till ”strana” och tillbaks igen.

Jag tillbringar någon timma i växthuset. Vid 14-tiden åker jag in mot Stenungsund. Eftersom vi bor på nordvästra hörnet av Tjörn är det ett par mil tvärs över ön. Jag fortsätter att räkna flaggstänger. Jag passerar mest äldre gårdar och torp och en del enstaka nybyggen och sommarstugor. Ungefär en tredjedel av dessa har flaggstänger. Jag noterar att det inte finns några flaggor utanför en rad gemensamhetsanläggningar - som skolor, förskolor, idrottsplatsen och vårdcentralen – stängerna står tomma, likaså vid köpcentret i Källekärr. På cirka 85 stänger har 50 hissat flaggan. På hemvägen ser jag därutöver några nybyggda områden som ligger högt uppe på bergen ovanför Almön och Myggenäs; där hänger flaggorna tätt. Annars märker jag inget som skiljer sig från det vanliga. Trafiken är ganska tät in mot

Stenungsund. Det verkar som om många sommargäster åker hem tidigt idag på grund av det kalla vädret.

Stenungstorg har öppet till klockan 15.00. Det är halvfyllt på parkeringsplatsen utanför. Här försiggår vanlig söndagshandel. Jag går genom torgets ganska folktomma innegata mot Kulturhusparken och kommer dit strax före tre. Några människor står och trycker vid dörren och mot kulturhusets väggar. På scenen ner mot vattnet förbereds det kommande evenemanget, men inga människor har satt sig på de bänkar som har placerats ut. Några funktionärer delar ut program och små handflaggor och jag hämtar en av varje. (Tyvärr missade jag de flaggor som var dubbelvikta med Nationalsången inuti.)

Blåsmusik närmar sig på avstånd och nu kommer en parad med musikanter, hemvärnet, Stenungsunds bygdegille i folkdräkter och barn med fioler och flaggor tågandes från den stora parkeringen mot parken. I paraden går också landshövding Göte Bernhardsson som skall högtidstala. Musikanterna ställer upp sig på scen och människor börjar dra sig mot bänkarna framför. Jag ser mest äldre människor och en del barnfamiljer (kanske ingår deras barn i den Suzukigrupp som senare skall spela). Jag sätter mig en stund på en av bänkarna framför scenen. En kvinna inleder och säger att vi skall tränga ihop oss och le mot varandra, så blir livet lättare. Hon hälsar alla välkomna, speciellt både gamla och nya föreningar som är med och arrangerar samt de ”nya svenskar” som är med oss i år. Under flera år har denna dag högtidlighållits i Stenungsund, nu gläder man sig åt att nationaldagen har blivit helgdag. Flera av de äldre i publiken längst fram verkar hålla med henne i detta. Kapellets klockor skall nu ringa in helgdagen. Mycket svagt och på avstånd hörs klockklang. Därefter utför en ung man ur hemvärnet en parad för fanan genom att svänga den framför sig under marsch fram och tillbaka framför scenen.

Efter Stenungekören med ”Sveriges Flagga” är det dags för Göte Bernhardssons tal. Han poängterar dagens betydelse – det är första gången vi får fira nationaldagen som helg. Men man skall inte förvänta sig att det där riktiga nationaldagsfirandet skall infinna sig med en gång. Dagen har bara funnits sedan 1983, men vilar på gamla grunder. Det historiska perspektivet och skälen bakom dagen betonas – som Gustav Vasas maktövertagande. Men Sveriges rikes historia är långt längre än så. Det finns ingen speciell tidpunkt som vi kan säga att Sverige kom till – kanske är det därför som vi under lång tid inte har haft någon nationaldag. Var Svea rikes vagga stod är också oklart bland historikerna. Men vi har i alla

fall varit kristna i tusen år. Är historien viktig idag? Göte Bernhardsson besvarar själv sin fråga med orden: –"Jag tror att det är viktigt. Historien ger oss fäste i en tid med alltmer förändringar". Därefter läser han upp ett långt citat efter Ture Nerman, en prosadikt skriven i samband med något museums utställning från år 1943. Det handlar om historiens roll för svenskarna. Vi var alla med redan under bronsåldern, Fimbulvintern, Englebrekts frihetsstrider... "än lyser samma sol över lag och rike...". Bernhardsson betonar att Ture Nerman var långt ifrån Nationalist, han befann sig snarare på andra sidan. Extrema grupper har försökt att utnyttja den svenska flaggan, därför är det extra viktigt att idag markera flaggan som symbol för demokrati, humanism, respekt, tolerans och likaberättigande. När nationalsången säger "du tronar på minnen från fornstora dar" är det måhända krigiska bedrifter som åsyftas, men idag skall vi tänka på det ansvar som Sverige har för freden. Vi är ett land som inte har haft krig på 200 år. Sverige skall vara fredsmäklare. Vår militär har fortsatt en viktig roll för freden. Även om de historiska skälen för valet av nationaldag kan diskuteras, så är tidpunkten den rätta. Nu är Sverige är som allra vackrast. Bernhardsson avslutar med att läsa Topelius "Blommande sköna dalar". Därefter utbringas ett leve för Sveriges flagga. Det låter något tafatt; långt ifrån alla ropar med. Regnet har börjat falla under talet.

Jag fryser och börjar röra på mig bland åhörarna. Ett äldre par har gått in och satt sig inne i Kulturhusets cafeteria; de väntar på ett senare framträdande inne i huset. Här inne finns också en del som verkar tycka att det för kallt därute. Inga spår av nationaldagsfirandet syns. Där ute är det fortfarande kallt, men regnet har slutat. En del åhörare sitter på bänkarna längs gångstigarna. Musikkåren spelar "Under blågul fana". Bertil Tönnäng sjunger solosång. Några barn springer omkring ute på gräsmattan och viftar med flaggor. De äldre verkar inte riktigt veta hur de skall hålla i eller vad de skall göra med sina. Några har uppenbarligen tröttnat på att hålla dem i handen och jag ser några kvinnor som har fått ta ansvar för flera flaggor. I en barnvagn ligger en hel bunt. Sedan paraden har jag inte sett någon förutom barnen som har viftat med dem. Ingen verkar så där väldigt engagerad i vad som händer framme på scen. Jag ser några som verkar höra till de nya svenskarna, en del har gått fram och satt sig på bänkarna, men en del står kvar framför Kulturhusets entré. Två tjänstemän från kommunen läser upp motiveringar till priser, vilka delas ut till två av kommunens föreningar. Jag uppfattar att jazzföreningen får ett av dessa priser. Därefter följer framträdanden med olika grupper och föreningar och "unison sång" i "Den blomstertid nu kommer" och "Du gamla du fria".

Jag drar mig mot parkeringen. En övergiven polisbil står framför polisstation. En äldre man betraktar firandet på avstånd. Affärerna har stängt. Jag kör hem över broarna. Ute i Klövedal tar jag några foton av hus med flaggor. I prästgården intill flaggas också. Jag ser inga människor runt hus och vid vägar, men möter bilar med hemvändande göteborgare som har varit ute på landet över helgen. I torpet Vitås, Halsbäck, flaggar Evert och Gitta. Några av sommargästerna har rest hem och tagit ner sina.

Peter har haft en trevlig eftermiddag med mat och prat - inomhus. Två flaggor hade hissats – en svensk och en engelsk – på grund av utländska gäster. Han är mätt. Jag är hungrig. Det blir rester av pepparrotsköttet från igår, därefter en stund framför datorn för att sammanfatta mina anteckningar.

På kvällen slår jag på TV och tittar på inledningen av nationaldagsfirandet från Skansen. Bilder, symboler och musik kan associeras till såväl skolavslutning som midsommar, mixat med blått och gult, kungafamiljen och en rad kända artister. I inledningen talas om att dagen ännu inte har hunnit bli så stor”. Men snart kommer den kanske att vara viktigare än ... deklaraionsdagen (under tiden syns symboler som förknippas med svensk midsommar). Ännu en gång hörs ”Den blomstertid nu kommer”, efterträdd av ”Kungssången” och bröderna Gärdestads ”Himlen är oskyldigt blå”. Jag går ut i växthuset igen, planterar några tomater och avslutar kvällen med att plocka mördarsniglar i trädgården.

Annika Nordström